

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

מג.

עין משפט גד מצוה

ד א מיי פ"א מהלכות
תמן הלכה ו סגן לארין
עט:

לעני רש"י

אישקליירי ר"א. יכהן (את
העור).

מוסף תוספות

א. כותח הבבלי ועמילין
של פסח. מוס' שלקט.
ב. אבל לענין תודה לא
איתרבי וחומץ גמור בעיני.
מוס' שלקט. ג. דלמא.
ד. ומה בכך הא
אמרין איתרבי חמץ
גמור. לענין חמץ
שבתורה ושתי הלחם. עט.

רבינו הגנאל

תניא אמר ר' יהושע וכו'
מאחר ששנינו כל שהוא
מין דגן הרי זה עובר
בפסח, למה מנו חכמים
את אלו כותח הבבלי
ושכר המדי ושאר המינוין
במשנה, והלא בכלן יש
בין מין דגן והרי זה עובר
בפסח. אלא כדי שיהא
בין כותח ובשמותיהן, כי
הוא דאמר להו הו לי
מדי למכלא בית רפתא.
שמו דקאמרי הבו ליה
כותחא הוה ליה בהדיה
בשרא, כיון דשמו כותחא
פירש, דידע דאית ביה
גמירא דהוה דלחמא. הרי אלו
באזרה ואין בהן משום
כרת. אמרין מאן האי
גמירא דאית ליה חמץ דגן
גמור על ידי תערובת,
בין כותח הבבלי וכיוצא
בו, ונוקשא בעיניה כגון
עמילין של טבחים וזומן
של צבעין וקולן של
סופרים בלאו. אמר רב
יהודה אמר רב ר"מ הוא,
התניא שיהא ישרף וכו',
ואוקימנא שיהא דקרי
ליה ר"מ שיהא, והוא
הכספת פנים, בני ישרף,
וכן שיהא דקרי ליה ר'
יהודה שיהא, והוא קבני
גזיבה, בני ישרף, ושיאור
ד' מאיר יהוה הכספת
פנים כגון נוקשא בעלמא
הוא אמר ר' יהודה
נוהג לפני כלבו, כלומר
מותר בהנאה, ור' מאיר
אומר האוכלי בארבעים.
מיהא שמעינן ליה לר'
מאיר דאמר נוקשה בעיניה
בלאו, פירוש נוקשה שאינו
חמץ גמור וכל שכן חמץ
על ידי תערובת. רב בחמץ
אמר, מתני' ר' אליעזר
היא, דתניא על חמץ
דגן גמור עונש כרת ועל
עירובו בלאו, דבני ר'
אליעזר, והכמים אומרים
על עירובו בילא כלום.
שמעינן ליה לר' אליעזר
דאמר חמץ דגן גמור
על ידי תערובת בלאו,
וכש"כ נוקשה בעיניה, רב
יהודה לא אמר כרב נחמן,
אמר לך רב יהודה ר'
אליעזר לא אמר בלאו,
ע"י תערובת שהוא בלאו,
אבל נוקשה בעיניה לא.
תניא רב יהודה, כל
מחמצת לא תאכלו, לרבות

למה מנו חכמים את אלו. תימה לרש"י הא אליעזרין למנוסם
לאשמועינן שהן זבלו ולא זכרם ומירך ר"י דלא הוה ליה
לאשמועינן אלא מרי מייניהו^א מד לנוקשה בעיניה וחד ע"י תערובת
ועוד הקשה דמ"ק שנמאס ליה ליה האי כלל דהא איכא תכשיטי

נשים שהן מין דגן ואין עובר בפסח
אלא רבי אליעזר הוא דקאמר לה:
מאן תנא חמץ גמור ע"י תערובת
ונוקשה בעיניה בלאו. משמע

בשמועין דלי לאו לאיתרבי חמץ
נוקשה למלקות אפילו איסור לא היה
זו ומיהא לר"י דפ"ק דחולין (דף קג:)

בעי רבי זורא הרי עלי לחמי תודה מן
החמץ או מן המנה והביא שיאור מהו
שיאור דמאן אי דר"מ לר"מ מדלקי
עליה חמץ הוא והסתמא מנא ליה דהו

חמץ לענין תודה דלמא שני חמץ
בפסח דרבייה קרא למלקות^ב (גירסא)
ואור"י דהתם נמי איכא שום קרא
דמרבין מייניה חמץ נוקשה והא דתניא

בפרק כל המנחות זבוח מנא (מנחות
דף קג:). אין מתמלין בתפוסים דהו
חמץ נוקשה^א דמשמע התם היינו
לכתמילה אצל דיעבד כ"א:

ואיר"ו נוקשה בעיניה כ"א קתני.
וא"ת וימנא דמשום הכי לא
חשיב ליה משום דכ"ש הוא דלאמר רב

נחמן וי"ל דאי כ"ש הוא הוה ליה למימני
לאשמועינן דלית זיה כרת:
ונורתנו לפני בלבנו דר"מ ארבי
יהודה. מדאורייתא אפי'

באכילה כ"י דלאמרינן צפ"ק דחולין
(דף קג:).^א דלמה דעלמיתא היא אלא
מדרבנן אסור:

ההוא כ"א איתוי נשים. תימה
לר"י הא מרי כי כל כתיבי
גזי כרת כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכו'
כל אוכל מחמצת ונרצין עירובו
לכרת ואפילו נרצין דלא דרשי כל כי

כל דרשי ואור"י דפשיטא ליה לגמרא
דלמא לשום דרשא:
סלקא

בעיניה ורב נחמן מ"ט לא אמר כרב יהודה אמר לך דילמא עד כאן לא קאמר
ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת לא ורב

יהודה מ"ט לא אמר כרב נחמן אמר לך עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא חמץ
דגן גמור ע"י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא אמר תניא בוותיה דרב יהודה

כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום^א
המצרי יכול יהא עונש כרת ת"ל^ב כי כל אוכל חמץ ונכרתה על חמץ דגן גמור

עונש כרת ועל עירובו בלאו מאן שמעת ליה דאמר על עירובו בלאו ר"א היא
ואילו נוקשה בעיניה לא קאמר ש"מ נוקשה לר"א לית ליה ור"א עירובו בלאו

מנא ליה דכתיב כל מחמצת לא תאכלו אי הכי כרת נמי לרבי דהא כתיב^א כי
כל אוכל מחמצת ונכרתה הוא מיבעי ליה^ב לכדתניא^א (מחמצת) אין לי אלא

שנתחמץ מאליו מחמת ד"א מניין ת"ל כל^א מחמצת ונכרתה אי הכי דלא
נמי להכי הוא דאתא אלא טעמא דר"א מכל התם נמי הכתיב כל ההוא מיבעי

ליה לרבות את הגשים נשים מדרב יהודה היה רב נפקא^א דאמר רב
יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא^א איש או אשה כי יעשו

מכל הטאת האדם השוה הכתוב^א איש לאשה לכל עונשין שבתורה איצטריך
סלקא

כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי. יכול יהא עונש כרת ת"ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה על חמץ דגן גמור עונש
כרת ועל עירובו בלאו. מאן דשמעת ליה בהדיא על עירובו בלאו ר' אליעזר, ואלו הני דפשיטנא דאיתין נוקשה בעיניה
וזמא של צבעין ועמילין של טבחים וקולן וזיתום שירינהו, ש"מ דלית ליה לר' אליעזר נוקשה בעיניה בלאו ואיתוקמא
דמתני' ר"מ הוא. ואפילו הכי דרשינן טעמא דר' אליעזר עירובו בלאו מנא ליה, ופשטנן מדקרא דקרא מדרה ליה
למכתב מחמצת לא תאכלו, ומכתב כל מחמצת לא תאכלו. ואפילו ע"י תערובת בלאו. ואם תאמר אי הכי אפילו כרת נמי
אמר לך רב יהודה ר' אליעזר לא אמר בלאו, ע"י תערובת שהוא בלאו,
אבל נוקשה בעיניה לא. תניא רב יהודה, כל
מחמצת לא תאכלו, לרבות

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לנשים. שיש להן שערות כאלו הגיעו
לפרקן והן לא הגיעו לכלל שנים וזושות על כך: עשירות עופלות
אופן צבולם. ומשיר את השער: **אנפיקיון.** בזמנמות (פס'): מן אנפיקיון
לא יביא ומפרש ר' יהודה אנפיקיון הוא שמן זית כו': טעמא. לא

אנפיקיון^א: **שיהא כתיב ביה.** שידע ממה
לו עושין אותו שיהא נזהר בהן כשיביאו
לו כותח וכו' שיש חלז ויש שם חמץ
אם פסח הוא: **מתפילתא.** שום לפתא
ללפת זו את הפת: **ליון דשמע.** שקראו
שמו כותח: **פירש.** צדקי היה וידע
ש"ס שם חלז: **מאן סגא.** דמתני' דלית

ליה חמץ דגן גמור שנתערב בזמן
אחר ואינו זעין שנימות אי נמי חמץ
נוקשה רע ואימיה זענייה מזהרין על
אכילתו זבלו דקתני מתניין כותח
הזבלי ושכר המדי חמץ דגן גמור אלא
שנתערב דזכר אחר ותכשיטי נשים
זענייה הוא אצל נוקשה הוא דאינו
ראוי לאכילה וקתני בזהרה דעובר
עליהן זבלו: **שיאור.** שלא נתחמץ כל
זורכו. שיאור פליגי בזמנתי' ר"מ קרי

שיאור את שהכספו פניו וזהו תחלת
חיימונו ולר' יהודה הו שיאור שהתמיל
ליסקה כרב סדקין דקין כקריני גזבים
אחד לכאן ואחד לכאן אצל שהכספו
פניו לרבי יהודה מנא היא ולר"מ

קריני גזבים חמץ גמור הוא. והכל
הכי קאמר שיאור ישרף לאסור בהנאה
שיאור דר"מ הכספו פניו ישרף לר"מ
ושיאור דרבי יהודה ישרף לרבי יהודה

וסופא דקתני ונתנו לפני כלבו אליצא
דרבי יהודה קאמר ליה ואשיאור דר"מ
קאי והאכלו בארבעים אחת לר"מ
כלומר לר"מ האוכלו לשיאור זה שרבי

יהודה ממיר בהנאה סופג את
הארבעים. אלמא שמעינן ליה לר"מ
דלית ליה חמץ מהני תרתי דמתני'

דקאמר נוקשה זענייה זבלו כגון שיאור
דנוקשה הוא דלית ראו לאכילה
הואיל והחמץ קצת ולא גמר ולהחמץ

עיסות אחרות כשאר נמי לא חזי
וקאמר זבלו וכ"ש חמץ גמור ע"י
תערובת דקסבר רב יהודה ע"י
תערובת חמץ מנוקשה זעין והאי לאו

דנוקשה נפקא ליה מכל מחמצת לא
תאכלו כל דביא הוא כללן: ועל
עירובו בלאו. מכל מחמצת כללן: **מ"ט**

לא אמר כדרכי יהודה. דמוקי
מתניתין כר"מ: רב נחמן ס"ל נוקשה
זענייה חמור מחמץ גמור ע"י

תערובת: **סניא כווסיה דרב יהודה.**
דאמר חמץ גמור בתערובת חמור:
לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא

כל אוכל כל דביא הוא כללן: ועל
עירובו בלאו. מכל מחמצת כללן: **מ"ט**
לא אמר כדרכי יהודה. דמוקי

מתניתין כר"מ: רב נחמן ס"ל נוקשה
זענייה חמור מחמץ גמור ע"י
תערובת: **סניא כווסיה דרב יהודה.**

דאמר חמץ גמור בתערובת חמור:
לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא
כל אוכל כל דביא הוא כללן: ועל

עירובו בלאו. מכל מחמצת כללן: **מ"ט**
לא אמר כדרכי יהודה. דמוקי

מתניתין כר"מ: רב נחמן ס"ל נוקשה
זענייה חמור מחמץ גמור ע"י
תערובת: **סניא כווסיה דרב יהודה.**

דאמר חמץ גמור בתערובת חמור:
לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא
כל אוכל כל דביא הוא כללן: ועל

עירובו בלאו. מכל מחמצת כללן: **מ"ט**
לא אמר כדרכי יהודה. דמוקי

מתניתין כר"מ: רב נחמן ס"ל נוקשה
זענייה חמור מחמץ גמור ע"י
תערובת: **סניא כווסיה דרב יהודה.**

(א) שנת פ: מ"ק ט:
(ב) ש"ס. (ג) שם מנחות פו.
מגילה יג. (ד) נלקמן ממ:
מנחות ג. חולין כג:.
(ה) לשל כח: (ו) לשל כח:
ויק ילקוט לתא ליתא
מחמצת ועי' רש"י לעיל
כח: כח ה"ג חמץ אין
לי אלא שנתחמץ מאליו.
(ז) סוכה כח. ימנות
פד: ז"ק טו. תמורה
ג: נדה מח: (קדושין
לה. ג) (ו) נפשה לנשי:
(ח) ונמנמות פירש"י
שקורין בלשמהן. ט) נלקמן
מח: (י) (ו) ויחס:

תורה אור השלם

1. ובהגיע תר נגרה
ונגרה לבוא אל הפלך
אחשוורש מקץ יהיה ליה
בית הגשים שנינו עשר
חדש כי בן ימלא ימי
מרוקתיו ששה יחדשים
בשמן חמץ וישרף
בבשמים
ובחמורקיה הגשים:

אסתר ב יב
2. כל מחמצת לא
תאכלו בכל מושבתכם
ותאכלו מצות:

שמות יב כ
3. שבעת ימים מצות
תאכלו אר ביום הראשון
תשביתו שאר מבתכם
כי כל אכל חמץ ונכרתה
הקפש יהוה אלהי ישראל
מיום הראשון עד יום
השבעה:

שמות יב כ
4. שבעת ימים שאר לא
תאכלו בבתכם כי כל
אכל מחמצת ונכרתה
הקפש יהוה אלהי ישראל
ביום הראשון ויבאין
הקפין: שמות יב יט

5. דבר אל בני ישראל
איש או אשה כי יעשו
מכל הטאת האדם
למעל מעל בן ואשמה
הקפש יהוה:

במדבר ה ה

הגהות הב"ח

(א) גמי שהגיע לפרקן
ולא הגיעו נמות לנ"ל
ומכ"כ נשים נמת וי"ב
ע"י פ' המולד י"ן דף פ'
ע"י: (ב) שם דבר אחר
ממין מ"ל כל אוכל
מחמצת:

מוסף רש"י

שהגיעו לפרקן ולא
הגיעו לנשים. שיש להן
שערות כאלו הגיעו
לכלל שנים וזושות לך
ומתכשיות דזכר (שבת
פג) שאין צנות י"ב
שה יום אחד שניין
אין דין שיהא לן
שער (מ"ק פג). טופלות.
מושמות (שבת פג) השיער
בקר ומשיות אותן (מ"ק
פג) אורחא דלמלא קבץ,
שדרכ להשיך לפי שלא
הגיע לפרקן ודך עניות
טופלות בקר (שם מתי"ב).

טעמא. שערין אנפיקיון.
(מנחות יג). אנפיקיון.
דמנן זמנמות (פס'): אין
מניחין אנפיקיון (שבת
פג). שלא הביא שלישי.

שלא ציטת שלישי (מ"ק פג). ולמה סכין אותו. היינו שמן המור (שבת פג): א"ל הני קא מהדר דקאמר טופלין כו'
(מ"ק פג). שמושיך את השיער. לפי שהוא נזק וסרי יו כח (מנחות פג). ומעדין את הבשר. מלבי"ם (מגילה יג). ובב"ח
הוסיף: ומצוהו. לכל עונשין שבתורה. לאו זכרת, אצל עשה לא הוה הלך מלוח עשה שהמון גרמא נשים פטורות,
אבל לא מעשה פין שהמון גרמא פין שלא המון גרמא נשים חייבות (ביבמות פד).

ליחייב, דהא כתיב מחמצת ונכרתה. ודחינן ההוא מחמצת דכרת מיבעי ליה לחיך, אין לי חמץ שנחייב עליו [כרת] אלא חמץ שנחמץ מאליו. וחמץ ע"י ד"א נבז ע"י שאור וכיוצא בו מין, ת"ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה. לרבות אלא שנתחמץ
מחמת ד"א. אי הכי אימא מחמצת דלאו נמי להכי הוא דאתא, ושנינן טעמא דר' אליעזר דרדשי מכל מרכיב לא מחמצת לא תאכלו ואפילו עירובו. אי הכי כרת נמי הכתיב ביה כל, ההוא כל לרבות הגשים שחייבות בחמץ. ודייקין דוקיא דהני
קראי, בלאו דחמץ כתיב כל מחמצת לא תאכלו, כתב כל מחמצת לרבות כל המחמץין ואפילו ע"י תערובת לא תאכלו לאוקמייה בלאו. (ב"א): ואפילו ע"י תערובת לא תאכלו מנין [ואמרין] לא [ואידך] ומנין דכתב ליה לכל בני אדם שהם באוכלים
שנתחמץ לא תאכלו, כתיב כל מחמצת ונכרתה, מרכיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה, לרבות כל מי שאוכל ואפילו נשים. ואוקימנא דנשים חייבות באכילת מצה ואסורות באכילת חמץ פסח.